EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 30.9.2024
COM(2024) 424 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

õiglase ülemineku mehhanismi avaliku sektori laenurahastu rakendamise kohta 2024. aastal, nagu on osutatud määruse (EL) 2021/1229 artiklis 16

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

õiglase ülemineku mehhanismi avaliku sektori laenurahastu rakendamise kohta 2024. aastal, nagu on osutatud määruse (EL) 2021/1229 artiklis 16

1. SISSEJUHATUS

2020. aasta jaanuaris kirjeldas komisjon Euroopa rohelise kokkuleppe investeerimiskavas[1] õiglase ülemineku mehhanismi, mille eesmärk on tagada, et kliimaneutraalsele majandusele üleminekul ei jäetaks kedagi ega ühtegi piirkonda kõrvale. Õiglase ülemineku mehhanism koosneb kolmest sambast: esimene sammas on Õiglase Ülemineku Fond, teine sammas on InvestEU sihtotstarbeline õiglase ülemineku kava ning kolmas sammas on avaliku sektori laenurahastu (edaspidi „rahastu“ või „laenurahastu“)[2].

Käesolevas aastaaruandes keskendutakse kolmandale sambale ja selle eesmärk on anda teavet rahastu rakendamisel seni tehtud edusammude kohta. Selles kumulatiivses aruandes käsitletakse ajavahemikku alates rahastu rakendamise algusest kuni 30. juulini 2024. Teave 2024. aasta ülejäänud osa kohta esitatakse järgmises aruandes vastavalt rahastuga seotud aruandluskohustustele (vt punkt 1.2).

1.1. Õiglase ülemineku mehhanismi avaliku sektori laenurahastu õigus- ja eelarveraamistik

Rahastu üldeesmärk on tegeleda tõsiste sotsiaalsete, majanduslike ja keskkonnaalaste katsumustega, mis tulenevad kliimaneutraalsele majandusele üleminekust,[3] toetades neid liidu territooriume, mis on kindlaks määratud õiglase ülemineku territoriaalsetes kavades[4].

Rahastu erieesmärk on suurendada avaliku sektori investeeringuid, mille abil rahuldatakse õiglase ülemineku territoriaalsetes kavades kindlaks määratud territooriumide arenguvajadusi. Selleks hõlbustatakse selliste projektide rahastamist, mis ei tooda nende investeerimiskulude katmiseks piisavat tulu. Seeläbi hoitakse ära potentsiaalsete alternatiivsetest allikatest pärinevate toetuste ja investeeringute väljatõrjumist. Toetatakse mitmesuguseid investeeringuid[5].

Avaliku sektori laenurahastu määrusega nähti rahastu toetuskomponendile ette liidu toetus maksimaalse kogueelarvega 1,525 miljardit eurot (sealhulgas tehniliseks abiks ja nõustamistoeks). 2024. aasta veebruaris andis Euroopa Parlament pärast komisjoni 2023. aasta juuni ettepanekut nõusoleku mitmeaastase finantsraamistiku kulude ülemmäärade muutmiseks ja nõukogu nõustus sellega ühehäälselt. Mitmeaastase finantsraamistiku muutmise suhtes saavutatud kokkulepe näitab, kui oluline on anda ELi eelarvele vajalikud vahendid, et jätkata Euroopa ja selle partnerite prioriteetide elluviimist, mida rõhutati peamistes valdkondlikes ettepanekutes. Sellega seoses otsustati, et ühise põllumajanduspoliitika ja ühtekuuluvuspoliitika fondide otsese ja kaudse eelarve täitmise komponentidest paigutatakse ümber kokku 1,1 miljardit eurot. Selle tulemusena on rahastu

---

1 Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kestliku Euroopa investeerimiskava. Euroopa rohelise kokkuleppe investeerimiskava“, COM(2020) 21 final, 14.1.2020.

2 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuli 2021. aasta määrus (EL) 2021/1229, mis käsitleb õiglase ülemineku mehhanismi osana loodavat avaliku sektori laenurahastut (ELT L 274, 30.7.2021).

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimaneutraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus) (ELT L 243, 9.7.2021).

4 Nagu on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määruse (EL) 2021/1056 (millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond) artiklis 11 (ELT L 231, 30.6.2021).

5 Vt määruse (EL) 2021/1229 põhjendus 6.

eelarvet vähendatud 150 miljoni euro võrra. Pärast neid ümberpaigutusi on rahastu maksimaalne eelarve 1,375 miljardit eurot.

Rahastu raames kombineeritakse laenud (mida annab Euroopa Investeerimispank rahastamispartnerina) toetustega (mida annab liit), et toetada avaliku sektori asutuste esitatud projekte. Euroopa Investeerimispank (EIP) eraldab rahastu laenukomponendile ligikaudu 6–8 miljardit eurot.

Peale EIP teeb komisjon rahastu rakendamisel tihedat koostööd ka Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusametiga (CINEA). CINEA tegeleb toetuste rakendamise eelarve-, õigus-, finants- ja tegevusaspektidega, komisjon aga vastutab täielikult kõigi poliitikaaspektide eest.

1.2. 2024. aasta rakendamisaruandes käsitletavad teemad

Avaliku sektori laenurahastu määruse artikli 16 lõikes 3 on sätestatud: „Alates 2022. aastast annab komisjon iga aasta 31. oktoobriks välja aruande rahastu rakendamise kohta. Kõnealune aruanne annab teavet rahastu rakendamise taseme kohta seoses selle eesmärkide, tingimuste ja tulemusnäitajatega.“

Eelmised aruanded esitati 7. veebruaril 2023 ja 21. novembril 2023.

Käesolevas aruandes käsitletakse järgmisi teemasid: i) rahastu esimese projektikonkursi tulemused pärast kuute taotluste esitamise tähtaega, sealhulgas võimalikud projektitaotlused, ii) tehniline abi, iii) teavitus, iv) seni saavutatu, ka probleemid ja rahastu tugevused ning iv) edasised sammud.

2. RAHASTU RAKENDAMINE

2.1. Rahastu esimese projektikonkursi tulemused pärast kuute taotluste esitamise tähtaega

Alates eelmisest rahastu rakendamise aruandest on möödunud kolm rahastu projektikonkursi taotluste esitamise tähtaega. Nendeks kolmeks tähtajaks esitati 29 taotlust, millest hindamiskomisjon valis rahastamiseks välja 13. Osa taotluste puhul on laenu heakskiitmine veel pooleli[6] (vt tabel 1). Olemasoleva teabe kohaselt moodustavad nende esitatud taotluste rahastusest hinnanguliselt 123 miljonit eurot komisjoni toetused ja 732 miljonit eurot EIP laenud[7]. Kaks Prantsusmaa taotlust, mille komisjon valis rahastamiseks välja, kanti reservnimekirja, sest Prantsusmaale ette nähtud eelarveeraldises ei olnud enam vahendeid. Reservnimekiri kehtib rahastu esimese projektikonkursi lõpuni (2025. aasta detsembri lõpp), pärast mida jaotatakse järelejäänud rahalised vahendid ilma eelnevalt kindlaksmääratud riiklike osadeta. Et rahastu oleks tõhusam, muudeti 1. veebruaril 2024 projektikonkurssi täpsustamaks, et neid liikmesriikide esitatud projektitaotlusi, mille puhul riigile eraldatud osa on ammendunud, ei loeta rahastamiskõlblikuks[8]. Kümme taotlust lükati tagasi, sest need ei olnud täielikud, üks taotlus (Prantsusmaa) ei olnud rahastamiskõlblik, sest riigile eraldatud osa, mille alusel see esitati, oli juba ära kasutatud (taotlus esitati pärast eespool nimetatud muudatust projektikonkursis). Kahte taotlust (Prantsusmaa, Iirimaa) ei valitud rahastamiseks välja, kuna need ei vastanud toetuse andmise kriteeriumidele, ning ühe rahastamiseks välja valitud taotluse (Tšehhi) võttis projektiarendaja tagasi, kuna projekti sai rahastada muudest allikatest.

---

6 Taotlejad esitavad EIP-le/finantsvahendajale eraldi laenutaotluse; seetõttu kulgeb laenu taotlemine kõrvuti toetuse taotlemisega. Toetuslepingu allkirjastamine sõltub laenu heakskiitmisest. Üksikasjalikum teave on esitatud rahastu projektikonkursi dokumendis: call-fiche_jtm-2022-2025-pslf_en.pdf (europa.eu).

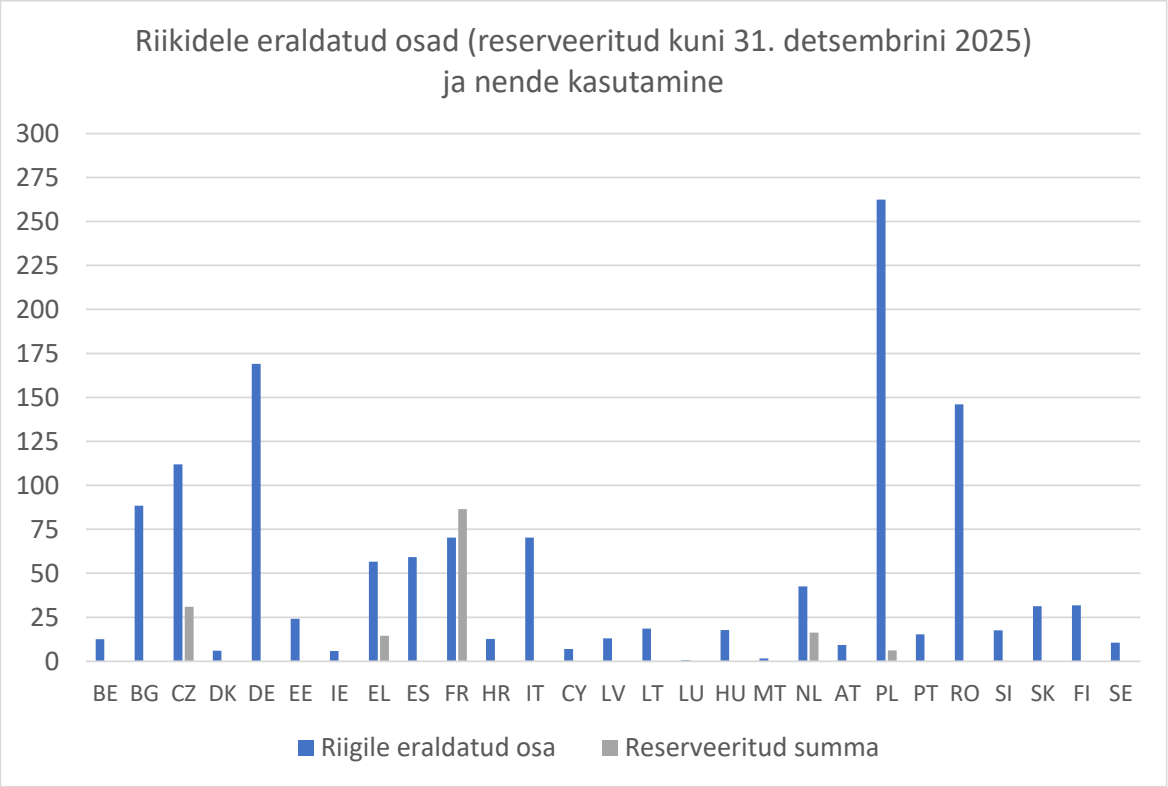
7 Ei hõlma reservnimekirja kantud taotlusi.

8 Üksikasjalikum teave on esitatud rahastu projektikonkursi dokumendis: call-fiche_jtm-2022-2025-pslf_en.pdf (europa.eu).

Kokku on alates rahastu esimese projektikonkursi väljakuulutamisest 19. juulil 2022 esitatud 37 taotlust, millest hindamiskomisjon on rahastamiseks välja valinud 15 (osa taotluste puhul on laenu heakskiitmine veel pooleli) ja nelja toetusleping on allkirjastatud (vt täpsemalt punktis 2.2). Olemasoleva teabe kohaselt moodustavad esitatud taotluste rahastusest hinnanguliselt 148 miljonit eurot komisjoni toetused ja 863 miljonit eurot EIP laenud[9].

Pärast praeguseks möödunud taotluste esitamise tähtaegu on selliseid riikidele eraldatud osasid, mis on kas täielikult ära kasutatud (Prantsusmaa) või peaaegu täielikult ära kasutatud (Rootsi).

Joonis 1. Riikidele eraldatud osad (reserveeritud kuni 31. detsembrini 2025) ja nende kasutamine juba antud või kaalutavate toetustena[10]

Tabel 1. Kokkuvõte laenurahastu projektikonkursi raames laekunud taotluste hindamisest

	Esitatud taotlused	**Vastuvõetavad ja rahastamiskõlblikud taotlused**	**Taotlused, mille komisjon on rahastamiseks välja valinud**	**Taotlused, mille puhul on heaks kiidetud laen EIP-lt või selle finantsvahendajalt**	**Märkused**
Taotluste esitamise tähtaeg 19. oktoober 2022	3	1 (CZ)	1 (CZ)	0	Taotluse esitaja võttis Tšehhi taotluse tagasi ja esitas selle uuesti 20. septembril 2023 (neljas tähtaeg).
Taotluste esitamise tähtaeg 19. jaanuar 2023	1	0	0	0	–

9 Ei hõlma reservnimekirja kantud taotlusi.

10 Riikidele ette nähtud eraldised pärast mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027) muutmist.

Taotluste esitamise tähtaeg 19. aprill 2023	4	3 (EL, NL, SE)	2 (EL, SE)	2 (EL, SE)	Kreeka ja Rootsi taotluste toetuslepingud on allkirjastatud. Projektide rakendamine on pooleli. Madalmaade taotlus ei vastanud kahele toetuse andmise kriteeriumile, kuid see esitati uuesti 20. septembril 2023 (neljas tähtaeg).
Taotluste esitamise tähtaeg 20. september 2023	15	5 (CZ, FR, NL)	5 (CZ, FR, NL)	1 (FR)	Komisjon valis rahastamiseks välja ühe Tšehhi ning kaks Prantsusmaa ja Madalmaade taotlust. EIP hindab praegu taotlusi. Ühe Prantsusmaa taotluse toetusleping on allkirjastatud ja projekti rakendamine on pooleli.
Taotluste esitamise tähtaeg 19. jaanuar 2024	6	6 (CZ, FR, PL)	5 (CZ, FR, PL)	1 (CZ, PL)	Komisjon valis rahastamiseks välja kaks Tšehhi taotlust. Ühe Tšehhi taotluse võttis projektiarendaja tagasi, kuna projekti sai rahastada muudest allikatest. Teise projekti puhul on laenu allkirjastamine EIP finantsvahendajaga pooleli. Komisjon valis rahastamiseks välja ühe Poola taotluse ja allkirjastati laen EIPga. CINEA valmistab praegu ette toetuslepingut. Komisjon valis rahastamiseks välja kaks Prantsusmaa taotlust, mis kanti reservnimekirja,

					sest Prantsusmaale ette nähtud eelarveeraldises ei olnud enam vahendeid. Üks Prantsusmaa taotlus ei vastanud kahele toetuse andmise kriteeriumile.
Taotluste esitamise tähtaeg 17. aprill 2024	8	7 (CZ, IE)	6 (CZ)	1 (CZ)	Viie Tšehhi taotluse puhul, mille komisjon rahastamiseks välja valis, on laenu allkirjastamine EIP finantsvahendajaga praegu pooleli. Ühe komisjoni poolt rahastamiseks välja valitud Tšehhi taotluse puhul on laen EIPga allkirjastatud. CINEA valmistab praegu ette toetuslepingut. Iirimaa taotlus ei vastanud ühele toetuse andmise kriteeriumile.

Laenurahastu hindamiskomisjoni poolt seni rahastamiseks välja valitud projektitaotlused hõlmavad selliseid sektoreid nagu energiatõhusus, kultuur, sotsiaaleluruumid, avalik tervishoiutaristu ja kestliku liikuvuse taristu, kaugküte ja -jahutus ning linnade uuendamine ja taaselustamine. Mis puudutab taotletud toetuse liiki, siis kolm projektitaotlust esitati raamlaenu saamiseks, viis olid eraldiseisvad projektid ning kahes taotleti vahendatud laenu.

Tabel 2. Toetuste andmiseks välja valitud projektitaotlused

	Taotluste esitamise tähtaeg	**Piirkond/territoorium**	**Projektitaotluse pealkiri**	**Sektor**	**Taotletud toetussumma (eurodes)**	**Taotletud laenusumma (eurodes)**

FR	20. september 2023	Région Provence-Alpes-Côte d'Azur, Marseille	*Marseille' lõuna-põhja trammiliini pikendamise 1. etapp*	Kestlik liikuvus	15 000 000	100 000 000
FR	20. september 2023	Hauts-de-France (Nord-Pas-de-Calais), Lille	*Lille'i linnastu ROHELISES liikuvuses*	Kestlik liikuvus	31 500 000	210 000 000
NL	20. september 2023	Zuid-Limburg, Mijnwater	*Mijnwateri kaugkütte- ja -jahutusvõrgu arendamise üldkava 1. etapp*	Kestlik kaugküte ja -jahutus	13 500 000	90 000 000
CZ	19. jaanuar 2024	Ústí piirkond, Ústí nad Labem	*Ústí nad Labemi ühistransport*	Kestlik liikuvus, energiatõhusus	430 612	1 722 449
PL	19. jaanuar 2024	Sileesia, Dąbrowa Górnicza	*Dąbrowa Górnicza kestlik areng*	Energiatõhusus, kestlik liikuvus	2 784 793	11 139 173
CZ	17. aprill 2024	Ústí piirkond, Děčín	*EPC Děčín*	Energiatõhusus, kestlik veemajandus	391 843	1 567 370
CZ	17. aprill 2024	Ústí piirkond, Děčín	*Podmokly vanalinna renoveerimine – etapp D*	Linnade taaselustamine, kestlik liikuvus, kestlik turism	581 624	2 326 498
CZ	17. aprill 2024	Ústí piirkond, Litvínov	*Uue ujula ehitamine Koldůmi puhkealal Litvínovis*	Sotsiaaltaristu	1 975 894	7 903 576
CZ	17. aprill 2024	Ústí piirkond, Ústí nad Labem	*Raudteetaristu valitud osade nüüdisajastamine Ústí nad Labemi piirkonnas*	Kestlik liikuvus	2 348 773	9 395 092
CZ	17. aprill 2024	Ústí piirkond, Postoloprty	*Postoloprty rahuväljak*	Kestlik turism, linnade taaselustamine	535 714	2 142 857
CZ	17. aprill 2024	Morava-Sileesia, Ostrava	*Ostrava ülikooli ühiselamu – taskukohaste ühiselamute*	Haridus, sotsiaaltaristu	3 007 428	12 029 713

			elutingimuste parandamine ja ühiselamukohtade arvu suurendamine			

2.2. Esimesed laenurahastust rahastatud projektid

Tabel 3. Allkirjastatud toetuslepinguga projektide tutvustus

Lääne-Makedoonia sotsiaal-majanduslik üleminek[11]				
Õiglase ülemineku piirkond	**Taotluste esitamise tähtaeg**	**Projekti kirjeldus**	**Eelarve**	**Projekti kestus**
Lääne-Makedoonia (EL)	19. aprill 2023	Projekt hõlmab raamlaenu, mida koordineerib Lääne-Makedoonia piirkond. See koondab enda alla 15 projekti kuuest omavalitsusest (Argos Orestikou, Kozani, Kastoria, Florina, Eordaia ja Grevena). Projektide valdkonnad: ▪ 8 – energiatõhusus, ▪ 1 – maanteetaristu, ▪ 2 – tervishoid, ▪ 1 – kultuur, ▪ 1 – turism. **Eeldatav heite vähenemine:** 8 650 tonni CO_2 aastas **Eeldatav energiatõhusus:** energiamärgise A-klass, 60–97 % energiasääst **Eeldatav uute töökohtade arv:** 200 töökohta	**Kogukulu:** 81 miljonit eurot (100 %) **EIP laen:** 59 miljonit eurot (72 %) **Rahastu toetus:** 15 miljonit eurot (18 %) **Omarahastus:** 8 miljonit eurot (10 %)	**Toetuslepingu allkirjastamine: 23. oktoober 2023** **Alguskuupäev: 1. november 2023** **Kestus: 36 kuud**
Vähese heitega ja kvaliteetseid teenuseid pakkuvad kestliku liikuvuse taristud[12]				
Õiglase ülemineku piirkond	**Taotluste esitamise tähtaeg**	**Projekti kirjeldus**	**Eelarve**	**Projekti kestus**
Pays de la Loire'i piirkond (FR)	20. september 2023	Projekt hõlmab kestlikku transporditaristut Nantes'is: ▪ kolme trammiliini ajakohastamine ja renoveerimine, ▪ trammipargi uuendamine (46 uut veeremit), ▪ tehnilise ja operatiivkeskuse ning mitmeliigilise transpordi sõlme ehitamine, ▪ 38 km ulatuses jalgrattateede võrgu arendamine. Projektiga parandatakse trammivõrgu toimimist ja kvaliteeti, arendatakse mitmeliigilist transporti,	**Kogukulu:** 388 miljonit eurot (100 %) **EIP laen:** 200 miljonit eurot (52 %) **Rahastu toetus:** 30 miljonit eurot (8 %)	**Toetuslepingu allkirjastamine: 2. aprill 2024** **Alguskuupäev: 1. mai 2024** **Kestus: 60 kuud**

[11] Pressiteade Lääne-Makedoonia sotsiaal-majandusliku ülemineku teemal: Lääne-Makedoonia suund keskkonnahoidlikuma tuleviku poole on esimene Euroopa Liidu avaliku sektori laenurahastust toetatav projekt – Euroopa Komisjon (europa.eu).

[12] Pressiteade: keskkonnahoidlik liikuvus saab Nantes'is hoogu juurde tänu ELi toetusele – Euroopa Komisjon (europa.eu).

		mitmekesistatakse ühistransporditeenuseid ja vähendatakse liiklusummikuid. **Eeldatav heite vähenemine:** 21 000 tonni CO_2 aastas **Eeldatav uute töökohtade arv:** 106 töökohta **Eeldatav inimeste arv, keda projekt mõjutab:** 672 420	**Omarahastus:** 158 miljonit eurot (40 %)	
Kestlik ja taskukohane eluase uue rohetööstuse ja keskkonnahoidliku ühiskonna toetuseks[13]				
Õiglase ülemineku piirkond	**Taotluste esitamise tähtaeg**	**Projekti kirjeldus**	**Eelarve**	**Projekti kestus**
Västerbotten (SE)	19. aprill 2023	Projekt aitab rahuldada kasvavat eluasemevajadust Skellefteå omavalitsuses: selle abil ehitatakse seitse elamukompleksi kokku ligikaudu 750 energiatõhusa ja taskukohase elamuüksusega. Eluasemeprogramm on suunatud peamiselt uue akude gigatehase Northvolt töötajatele, kes piirkonda elama asuvad, samuti üliõpilastele, pagulastele ja väikese sissetulekuga või erivajadustega inimestele. **Eeldatav energiatõhusus:** 20 % suurem kui Rootsi ehitusstandarditega nõutud **Eeldatav uute töökohtade arv:** 1000 töökohta **Eeldatav inimeste arv, keda projekt mõjutab:** 44 000	**Kogukulu:** 142 miljonit eurot **EIP laen:** 71 miljonit eurot (50 %) **Rahastu toetus:** 11 miljonit eurot (8 %) **Omarahastus:** 60 miljonit eurot (42 %)	**Toetuslepingu allkirjastamine: 5. aprill 2024** **Alguskuupäev: 1. jaanuar 2023** **Kestus: 60 kuud**
Ostrava kontserdimaja[14]				
Õiglase ülemineku piirkond	**Taotluste esitamise tähtaeg**	**Projekti kirjeldus**	**Eelarve**	**Projekti kestus**
Morava-Sileesia piirkond (CZ)	20. september 2023	Projekti eesmärk on ehitada maailmatasemel akustikaga ja kuni 1 300 istekohaga Ostrava kontserdihoone. Projekt aitab arendada kultuuritaristut ja anda uut elu Ostravale, endisele kaevanduslinnale, kus on säilinud traditsiooniline terasetootmine. Uue kultuuriürituste toimumiskoha rajamine muudab linna atraktiivsemaks nii selle elanikele kui ka külastajatele ning aitab kaasa piirkonna sotsiaal-majanduslikule ümberkujundamisele. **Eeldatav energiatõhusus:** energiamärgise B-klass **Projekti raames kasutusele võetavad taastuvad energiaallikad:** umbes 392 päikesepaneeli, 125 soojuspuurauku **Eeldatav inimeste arv, keda projekt mõjutab:** 151 200	**Kogukulu:** 116 miljonit eurot **EIP laen:** 84 miljonit eurot (73 %) **Rahastu toetus:** 21 miljonit eurot (18 %) **Omarahastus:** 10,5 miljonit eurot (9 %)	**Toetuslepingu allkirjastamine: 16. juuli 2024** **Alguskuupäev: 19. juuli 2024** **Kestus: 52 kuud**

[13] Kestlik ja taskukohane eluase rohelise majanduskasvu toetamiseks Rootsis – Euroopa Komisjon (europa.eu).

[14] Ostrava kontserdihoone ehitus Tšehhis saab 105 miljonit eurot Euroopa toetusraha – Euroopa Komisjon (europa.eu).

2.3. Võimalikud projektitaotlused

Lähtudes EIP-lt ja muudelt rahastu sidusrühmadelt saadud teabest, koostatakse praegu kuues liikmesriigis projektitaotlusi, mis võidakse esitada rahastu projektikonkursi järgmisteks tähtaegadeks. Need võimalikud projektitaotlused puudutavad taastuvenergiat, energiatõhusust, avalikku tervishoiutaristut ja muid sektoreid, mida hõlmavad heakskiidetud õiglase ülemineku territoriaalsed kavad. Komisjoni hinnangul on nendega taotletav toetuste summa 100 miljoni euro võrra suurem.

Nõudlust rahastu toetuse järele võib täheldada ka liikmesriikides, mis on neile ette nähtud eraldised juba ära kasutanud. Need liikmesriigid saavad esitada projektitaotlusi pärast rahastu teise projektikonkursi väljakuulutamist (st pärast 31. detsembrit 2025).

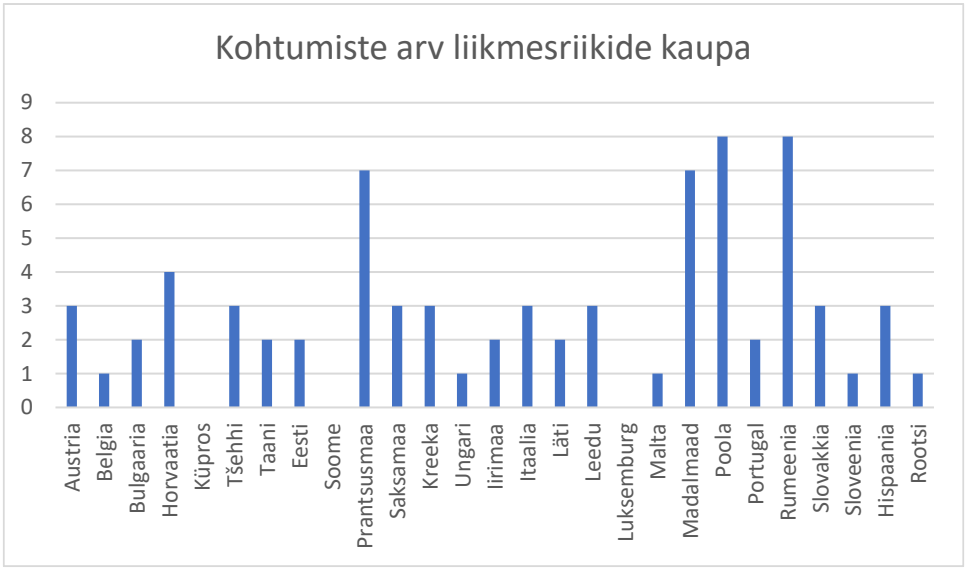
3. TEAVITUSTEGEVUS

Komisjon jätkab koostöös CINEA ja EIPga laenurahastu tutvustamist. Komisjoni, EIP ja CINEA ühismeetmete tulemusel tehti ajavahemikul 1. septembrist 2023 kuni 30. juulini 2024 järgmist:

- korraldati 20 kohtumist riigi, piirkonna ja kohaliku tasandi avaliku sektori asutustega;
- korraldati 3 kohtumist liikmesriikide tugipankade ja finantseerimisasutustega;
- korraldati 4 kohtumist sisemiste sidusrühmade (struktuurimeetmete ja äärepoolseimate piirkondade töörühm) ja väliste sidusrühmadega (ETUC, Bankwatch);
- laenurahastut tutvustati 7 teemakohasel üritusel (ettekanded, küsimuste ja vastuste vormis infotunnid, esitlusstendid): muu hulgas Euroopa piirkondade ja linnade nädalal (10. oktoober 2023), Ústís ja Labemis Visegrádi rühma eesistujariigi Tšehhi korraldatud üritusel „Söepiirkondadest õiglase üleminekuga tulevikku“ (11. oktoober 2023), linnapeade pakti investeeringufoorumil (25. oktoober 2023), Ecomondo üritusel (7.–10. november 2023), laenurahastu teemalises kohvinurgas õiglase ülemineku platvormi konverentsil (16.–17. aprill 2024), ELi rohenädalal (29.–30. mai 2024) ja Euroopa kestliku energia nädalal (11.–13. juuni 2024);
- korraldati Lääne-Makedoonia projekti avakoosolek Kreekas (5.–7. märts 2024), Rootsi projekti toetuslepingu allkirjastamise tseremoonia Brüsselis (10. aprill 2024) ja Ostrava kontserdimaja ehitamisele pühendatud suurejooneline tseremoonia Tšehhis (19. juuli 2024);
- avaldati 82 postitust, pressiteadet ja muud artiklit mitmesugustes teemakohastes uudiskirjades ja veebisaitidel ning sotsiaalmeedias;
- avaldati reklaamvideo[15] ja videojuhend[16];
- ELi rahastamis- ja hankeportaalis avaldati 76 korduma kippuvat küsimust.

[15] „The Public Sector Loan Facility under the Just Transition Mechanism“ (youtube.com).
[16] https://youtu.be/_bgPXkIKU04.

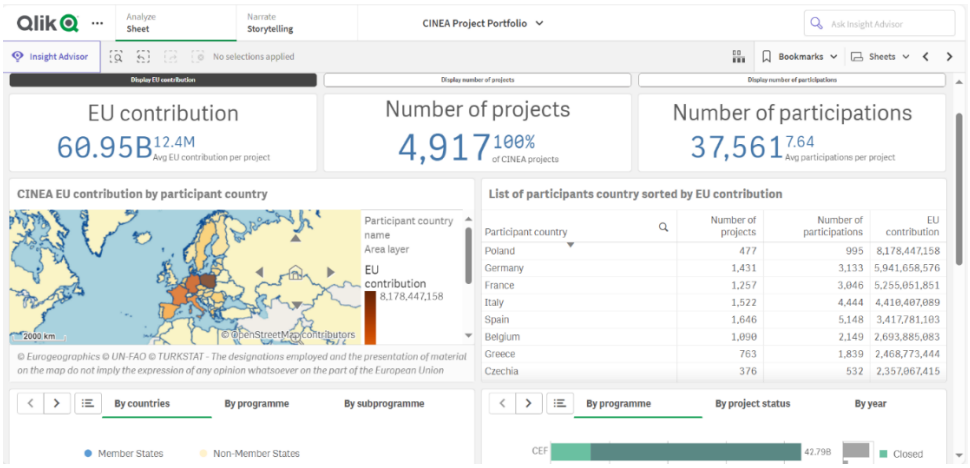
Joonis 2. Üritused liikmesriikide kaupa

Kõigile liikmesriikidele anti võimalus osaleda rahastut käsitlevas infotunnis[17]. Alates rahastu rakendamise algusest on korraldatud kokku 110 kohtumist – sellest 66 liikmesriikidega ning 36 sisemiste ja väliste sidusrühmadega. Rahastut on tutvustatud 28 temaatilisel üritusel. Mitmesugustes teemakohastes uudiskirjades ja veebisaitidel ning sotsiaalmeediaväljaannetes on avaldatud 161 sotsiaalmeediapostitust ja artiklit, sealhulgas pressiteateid. Lisaks on avaldatud kaks brošüüri ja neli videot.

Peale selle on CINEA teinud kättesaadavaks veebipõhise avaliku ülevaate, milles on koondatud kõik tema hallatavad programmid, sealhulgas avaliku sektori laenurahastu[18]. Ülevaade sisaldab ajakohast teavet igast programmist toetust saanud projektide kohta ja projektidevahelisi ristviiteid ning ülevaatest saab andmeid uuesti kasutamiseks välja võtta.

Joonis 3. CINEA veebipõhine avalik ülevaade rahastu projektidest

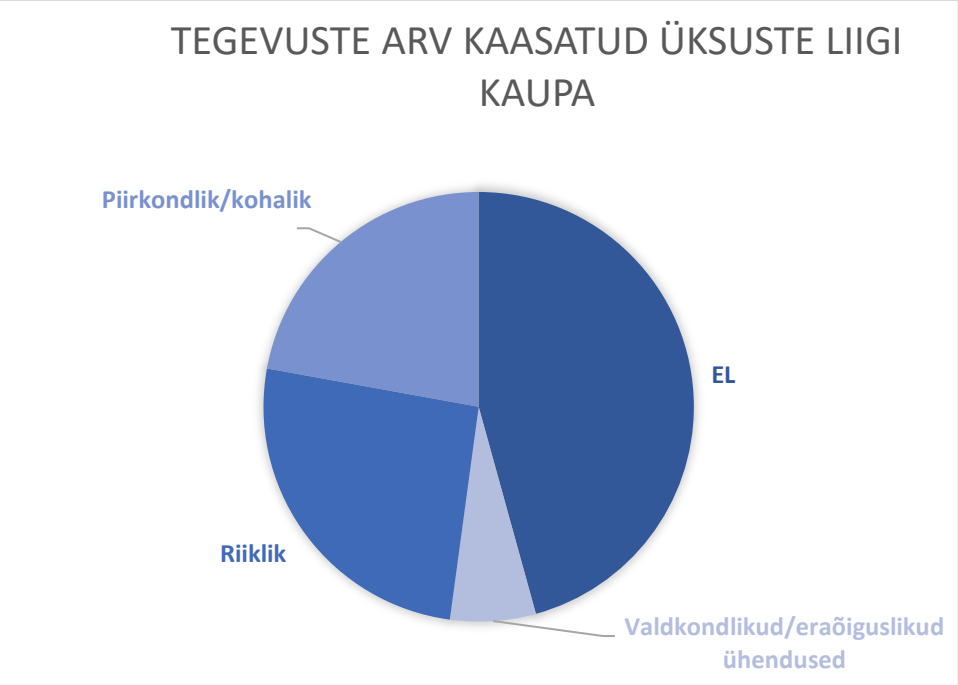
Kuna rahastu vahendeid saavad kasutada eraõiguslikud asutused, kes osutavad avalikke teenuseid, pöördus komisjon mitmesuguste valdkondlike organisatsioonide poole. Nende hulgas võib nimetada näiteks neid, kes esindavad kultuuri-, kaugkütte ja -jahutuse, jaotusvõrguettevõtjate, tervishoiu-, haridus-, raudtee-, sotsiaaltaristu- ja jäätmekäitlussektori üksusi. Kokku korraldati

17 Küprose, Luksemburgi ja Soome esindajad ei näidanud üles huvi spetsiaalse kohtumise korraldamise vastu.

18 CINEA Project Portfolio – Welcome | Sheet – Qlik Sense (europa.eu).

üheksa kohtumist selliste organisatsioonidega nagu E.DSO, Lifelong Learning Platform, Euroheat&Power, Municipal Waste Europe, CER ja EIM, ning Housing Europe liikmetega.

Joonis 4. Kaasatud üksuste liik

4. SENI SAAVUTATU JA EDASINE TEGEVUS

4.1. Probleemid

Kaks aastat pärast rahastu esimese projektikonkursi avaldamist peab nentima vahendite vähest kasutamist, kuna konkursi väljakuulutamine langes kokku muude fondide (Õiglase Ülemineku Fond, Euroopa Regionaalarengu Fond,[19] Ühtekuuluvusfond[20] ning taaste- ja vastupidavusrahastu[21]) programmitöö perioodide algusega ja neist pakuti samalaadsetele projektidele atraktiivsemate tingimustega rahastust (suurem toetuse osakaal projektide kogueelarves). Lisaks tuleb tõdeda, et rahastu rakendamine võib liikmesriigiti suurel määral erineda sõltuvalt sellistest teguritest nagu riigi tasandil kättesaadavate muude rahastamisallikate maht, rakendamisvalmis projektide arv, õiglase ülemineku strateegiate erinev tase ja erinev lähenemine võlapõhistele rahastamisvahenditele.

Enamik teises iga-aastases aruandes kirjeldatud kitsaskohtadest, mida rahastu rakendamisel on kogetud,[22] on endiselt alles. See kehtib eelkõige suuremate eraldistega liikmesriikide kohta (Poola, Rumeenia, Saksamaa), kus ei ole (peaaegu) ühtegi projekti esitatud. Konkreetsed tegurid, mis põhjustavad kõnealustes liikmesriikides aeglast kasutuselevõttu, on järgmised.

- Rahastust riikidele ette nähtud osad on vastavuses Õiglase Ülemineku Fondi määrusega. Selle tulemusena on suurimate eraldistega liikmesriigid mõlema rahastamisvahendi puhul samad. Seetõttu on need liikmesriigid seadnud esikohale Õiglase Ülemineku Fondist

19 Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF) (europa.eu).
20 Ühtekuuluvusfond (europa.eu).
21 Taaste- ja vastupidavusrahastu (europa.eu).
22 Üksikasjalikum teave on esitatud rahastu teise rakendamisaruande punktis 4.1.

saadaolevate vahendite kasutamise, kuna selleks ette nähtud aeg on piiratud[23]. Lisaks võimaldab Õiglase Ülemineku Fond suuremat toetuse osakaalu projektide kogueelarves (Poola, Rumeenia, Saksamaa).

- Mõned liikmesriigid on tavaliselt ka muudest fondidest suurimad toetusesaajad, mistõttu on nende suutlikkus kasutada lisavahendeid piiratud (Poola, Rumeenia).

- Liikmesriikide endi rahastamisvahendid on atraktiivsemad ja kättesaadavamad (Saksamaa).

- Väikestel üksustel on võlapõhiseid rahastamisvahendeid oma võlataseme tõttu keeruline kasutada (Poola). Ka avaliku sektori laenuvõtmist käsitlevad riigisisesed õigusnormid võivad takistada rahastamiskõlblikel üksustel laenu võtta.

Rahastu rakendamisel tekkinud probleeme analüüsitakse ja hinnatakse üksikasjalikumalt vahehindamise käigus, mis tuleb lõpule viia 2025. aasta juuniks (vt punkt 4.4).

Nagu on selgitatud punktis 1.1, hõlmas mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 muutmine ka rahastut ning see tõi kaasa rahastu eelarve vähenemise. Rahastust riikidele eraldatavad osad arvutatakse proportsionaalselt rahastu toetusteks kasutada oleva üldeelarvega ja seetõttu vähendati ka riikide osasid. Mitmeaastase finantsraamistiku muutmine on kiirendanud teatavate riikide osade kasutamist, kus nõudlus rahastu vahendite järele kasvas (Prantsusmaa, Rootsi). Rahastu toetuseks välja valitud projektidega taotleti keskmiselt 9 miljonit eurot toetust projekti kohta. Rahastu eelarve vähendamine 150 miljoni euro võrra tähendab seega, et projektide arv, mida rahastust saab toetada, kahaneb 16 või 17 võrra.

4.2. Tugevused

Vaatamata nendele probleemidele tuntakse rahastu vastu suurt huvi. Seda võib täheldada eelkõige Prantsusmaa puhul, mis kasutas rahastut nende rahastamisvajaduste katmiseks, mida muudest ELi rahastamisprogrammidest ei rahuldatud. Ka Tšehhi Vabariigilt on saadud arvukalt projektitaotlusi ning neid on veelgi oodata. Võimalikud põhjused, miks Tšehhi Vabariik on rahastu vahendeid ulatuslikult kasutusele võtnud, on võimalus rahastada väiksemaid investeeringuid vahendatud laenude kaudu EIP ja Tšehhi riikliku arengupanga vahel sõlmitud lepingu alusel, tehnilise abi kättesaadavus, mis aitab kaasa rahastu edendamisele, ning riigi üldine valmisolek kasutada õiglase ülemineku mehhanismi rahastamisvahendeid. Täiendavaid projektitaotlusi on esitatud Kreekast, Madalmaadest, Iirimaalt, Poolast ja Rootsist ning enne praeguse projektikonkursi lõppu 2025. aastal on neid juurde oodata.

Rahastu teise projektikonkursi puhul, mis kuulutatakse välja 2026. aastal, eeldatakse, et vahendite kasutuselevõtt hoogustub jätkuvalt, kuna muud paremate tingimustega rahastamisallikad on töödeks juba ära kavandatud või ammendunud ning laenurahastut tuntakse järjest paremini. Eelkõige kehtivad taasterahastust „NextGenerationEU“ toetatavatele ELi programmidele konkreetsed ajalised piirangud. Peale selle ei ole rahastu teisel projektikonkursil enam riikide osad piiranguks, mistõttu i) võivad liikmesriigid, kes 2025. aasta lõpuks on ammendanud või eeldatavasti ammendavad neile ette nähtud osa, rahastu kasutamist jätkata, kusjuures kavandamiseks on rohkem

[23] Õiglase Ülemineku Fondi eelarve sisaldab mitmeaastasest finantsraamistikust ja Euroopa taasterahastust „NextGenerationEU“ (NGEU) pärit vahendeid. Vastu võetud Õiglase Ülemineku Fondi programmide raames on taasterahastu vahendid koondatud 2022. ja 2023. aasta eelarveliste kulukohustuste alla, samas kui mitmeaastase finantsraamistiku vahendid on jaotatud 2021.–2027. aasta vahel. Selle tulemusena on 70 % Õiglase Ülemineku Fondi eelarvest koondatud kahte esimesse iga-aastasesse osamaksesse. Komisjon vabastab kulukohustuste summad, mida ei ole kasutatud eelmakseteks või mille kohta ei ole esitatud maksetaotlust eelarveliste kulukohustuste aastale järgneva kolmanda kalendriaasta 31. detsembriks (nn N + 3 reegel); vt rohkem Õiglase Ülemineku Fondi kohta: Õiglase Ülemineku Fond (europa.eu).

aega kui siis, kui rahastu välja kuulutati, ning ii) kõige väiksemate ettenähtud osadega liikmesriikidel on rahastu kasutamiseks lisastiimul, kuna taotletud toetus ei ole enam piiratud riikide osade alusel kindlaks määratud summaga. See võimaldab rahastul paremini teenindada piirkondi, kus nõudlus on kõige suurem ja kus on rakendamisvalmis projekte.

Lisaks on kaks aastat pärast rahastu projektikonkursi väljakuulutamist leidnud kinnitust tõik, et rahastu toetuskomponent on avaliku sektori asutustele selge stiimul EIP laenude kasutamiseks, et toetada avaliku sektori investeeringuid kliimaneutraalsusele üleminevates piirkondades. Rahastu pakub atraktiivseid laenutingimusi võrreldes tavaliselt turul kättesaadavate instrumentidega. See on eriti oluline selleks, et seljatada majandusprobleemid, mida on põhjustanud COVID-19-st tingitud majanduskriis, ja ületada Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja jätkuvad majanduslikud tagajärjed.

4.3. Komisjoni poolt probleemide lahendamiseks võetud meetmed

Võimalike toetusesaajate teadlikkus rahastust tundub olevat paranenud. Seda näitab esiteks rahastu kasutuselevõtt ja kasvav projektide hulk, aga ka üha suurem arv projektiarendajaid, kes pöörduvad komisjoni poole konkreetsete küsimustega rahastu kohta. Selle suundumuse toetamiseks koostas komisjon täiendavad teabematerjalid ja jätkas teadlikkuse suurendamise kampaaniat.

Lisaks on komisjon ja EIP teinud ühiselt tööd selle nimel, et hõlbustada väiksemate toetusesaajate ja projektide jaoks rahastu kasutamist ning anda liikmesriikide tugipankade ja finantseerimisasutustega rohkem vahendatud laene. Selleks on muudetud kehtivaid reegleid. Esiteks vähendati alates 2023. aasta septembrist komisjoni ja EIP vahelises lepingus kindlaksmääratud vahendatud laenu miinimumsummat 3 miljonilt eurolt 1 miljonile eurole[24]. Teiseks peaks kaduma halduslepingus sisalduv piirang, mis puudutab liikmesriikide tugipankade ja finantseerimisasutuste osalemist rahastu rakendamises EIP finantsvahendajatena[25]. Nende jõupingutuste järel on rahastu projektikonkursile esitatud esimesed vahendatud laene hõlmavad projektid, kuhu on kaasatud Tšehhi riiklik arengupank.

4.4. Ettevalmistustööd rahastu vahehindamiseks

Avaliku sektori laenurahastu määruse artikli 17 kohaselt peab komisjon tegema 30. juuniks 2025 vahehindamise, et hinnata rahastu rakendamist ja selle suutlikkust saavutada kõnealuse määruse artiklis 3 sätestatud eesmärgid.

Hindamine peaks võimaldama teha saadud kogemustest järeldusi, mida saaks kasutada rahastu tulemuslikkuse parandamiseks ülejäänud rakendusperioodil. Rahastu toetuskomponenti hinnatakse alates kuupäevast, mil avaliku sektori laenurahastu määrus 2021. aastal 27 liikmesriigis jõustus, kuni viimase kättesaadava teabeni.

Vahehindamise kohta komisjoni talituste töödokumendi koostamisel võetakse aluseks järgmine:

i. rahastu sisehindamine, mille teeb komisjon;

ii. uuring, millega kogutakse tõendeid, keskendudes sellistele aspektidele nagu rakendamine, tehniline abi, sidusus, koostoime muude ELi ja riiklike rahastamisvahenditega ning ELi lisaväärtus ja käsitledes ka muid teemasid.

Hindamisega alustati 2024. aasta alguses ja see jätkub kogu hindamisperioodi jooksul. Komisjon allkirjastas uuringu tegemiseks lepingu äriühingutega T33 srl ja Prognos AG 2024. aasta aprillis.

[24] Vt 25. septembril 2023 rahastu projektikonkursi tingimustes tehtud muudatus.

[25] Komisjon ja EIP valmistavad ette nendevahelise halduskokkuleppe muudatust.

5. TEHNILINE ABI

EIP pakub InvestEU nõustamiskeskuse kaudu nõustamisteenuseid, et toetada rahastamiskõlblike projektide ettevalmistamist, arendamist ja rakendamist[26]. 2024. aasta juuli lõpu seisuga on rahastuga seotud nõustamisabi antud Bulgaarias, Hispaanias, Kreekas, Küprosel, Prantsusmaal, Rootsis ja Rumeenias[27].

Tugiteenust kujundati ja kohandati vastavalt konkreetsete projektiarendajate vajadustele ning see hõlmas üldsuuniseid sobivate projektide kindlaksmääramiseks, varajast toetust investeerimisprogrammide ettevalmistamiseks, projektiarendusega seotud nõustamist ja abi rahastu toetuste taotlemisel. Lisaks on EIP osalenud eri tegevustes, et teha kindlaks ja toetada projekte, mida võiks avaliku sektori laenurahastust rahastada.

Tuginedes neile esmastele kogemustele ja selleks, et toetada vajadust suurendada tulevikus nõudlust rahastu vahendite järele (vt punkt 4.1), kavatseb EIP edendada nõustamistegevust järgmisel viiel töösuunal.

i. **Otsene nõustamine** konkreetsete projektiarendajate ja eraldiseisvate investeerimislaenude võtjate heaks. See hõlmab mitmesuguseid nõustamisteenuseid ettevalmistus- ja rakendusetappides, sealhulgas abi toetustaotluste koostamisel.

ii. **Suutlikkuse suurendamise tugi** pangandusvälistele asutustele, kes tavaliselt koondavad väiksemaid projekte. Eesmärk on arendada haldus- ja tegevussuutlikkust, et tulemuslikult sõeluda, valida, prioriseerida, jälgida või muul viisil koordineerida mitmeid allprojekte.

iii. **Kaudne nõustamistugi** vahendatud või raamlaenude lõppsaajatele standarditud tugipakettide kaudu, mis on kavandatud selliselt, et parandada projektitaotluste kvaliteeti ja vastavust kohaldatavale laenuandmispoliitikale.

iv. **Turuarengualane nõustamine** liikmesriikide tasandil, et teha kindlaks võimalik nõudlus rahastu toetuse järele ja see, kas olemasolevad rahastu finantstooted on sobivad.

v. **Sõelumine, analüüs ja teabe levitamine**, et edendada rahastu kasutamist, teha kindlaks sobivad projektid ja seada need tähtsuse järjekorda ning anda üldisi suuniseid rahastu toetustaotluste koostamiseks.

Lisaks InvestEU nõustamiskeskuse kaudu pakutavatele EIP teenustele osutas komisjon Kreeka, Slovakkia ja Tšehhi taotlusel konsultatsiooniteenuseid, et suurendada teadlikkust rahastust ning teha kindlaks ja arendada võimalikke projektitaotlusi. Tšehhile annab tehnilist abi komisjon ja Slovakkiale pakutakse tuge tehnilise toe instrumendi raames[28]. Mõlema lepingu alusel osutatakse mitmesuguseid teenuseid, muu hulgas teadlikkuse suurendamine, võimalike toetusesaajate kaasamine õiglase ülemineku territoriaalse kava piirkondades ning projektiideede sõelumine.

Kreeka saab tehnilise toe instrumendi kaudu laiemat toetust õiglase ülemineku mehhanismi kõigi kolme samba rakendamiseks. Peale selle taotles Kreeka õiglase ülemineku platvormi raames pakutavat tuge (JTP Groundwork)[29] Peloponnesose piirkonnas projektide kindlakstegemiseks ja seejärel rahastule esitatavate projektitaotluste koostamiseks.

---

[26] Üksikasjalikum teave on esitatud rahastu esimese rakendamisaruande punktis 2.1.4 ja teise rakendamisaruande punktis 2.2.

[27] Osa nõustamistegevusega alustati Küprosel, Kreekas ja Prantsusmaal enne rahastu loomist ja seega rahastati seda muudest allikatest, nagu Euroopa investeerimisnõustamise keskus (Kreeka) ja InvestEU nõustamiskeskuse kestliku taristu haru (Küpros ja Prantsusmaa).

[28] Tehnilise toe instrument (europa.eu).

[29] Õiglase Ülemineku Fond (europa.eu).

Komisjon ja EIP osalevad konsultatsioonitegevuse järelevalves, et tagada konsultatsiooniteenuste ja muu nõustamistegevuse vastastikune täiendavus toetust saavates liikmesriikides.

6. EDASISED SAMMUD

CINEA ja EIPga koordineerides suurendab komisjon jätkuvalt teadlikkust rahastust, et potentsiaalsed taotlejad teaksid, milliseid võimalusi see pakub, ja oskaksid toetust taotleda. Eelkõige tehakse CINEA avalikus ülevaates kättesaadavaks üksikasjalikum teave rahastust toetatavate projektide kohta[30].

EIP jätkab oma InvestEU nõustamiskeskuse volituste alusel rahastu rakendamist, selgitades välja ja vaadates läbi võimalikud projektid, pakkudes nõustamistuge projektiarendajatele ja asjaomastele ametiasutustele ning korraldades sihtotstarbelisi kohtumisi ja üritusi ELi, riiklikul ja piirkondade tasandil. Liikmesriigid võivad ka edaspidi saada tehnilise toe instrumendi kaudu tuge avaliku sektori laenurahastu rakendamiseks.

Teine projektikonkurss kuulutatakse välja 2026. aastal kooskõlas avaliku sektori laenurahastu määrusega.

Komisjon viib lõpule rahastu vahehindamise ning selle tulemused saadetakse nõukogule ja Euroopa Parlamendile 30. juuniks 2025.

7. KOKKUVÕTE

Avaliku sektori laenurahastu on rahastamisvahend, mille eesmärk on tagada, et üleminek kliimaneutraalsele majandusele toimuks õiglasel ja sotsiaalselt kestlikul viisil, võttes arvesse avaliku sektori keskset rolli turutõrgete kõrvaldamisel.

Tänu suurele hulgale sektoritele, mida rahastu saab toetada, näiteks energiatõhusus, sotsiaaleluruumid ja taskukohane eluase ning kestlik liikuvus, samuti kättesaadava rahastuse mahule on see liidu 2030. aasta kliimaeesmärkide ja liidus 2050. aastaks kliimaneutraalsuse saavutamiseks oluline vahend, millega tagatakse samas, et kedagi ega ühtegi piirkonda ei jäeta kõrvale.

Rahastu esimese projektikonkursi väljakuulutamisest on möödas kaks aastat. Projektikonkursile esitatakse üha rohkem rahastamiskõlblikke projektitaotlusi ning ettevalmistamisel projektide arv on kasvanud. Rahastu vahehindamisel, mis tuleb lõpule viia enne 30. juunit 2025, kogutakse andmeid, mis võimaldavad teha täiendavaid järeldusi rahastu rakendamise seisu kohta.

30. juuliks 2024 oli rahastu hindamiskomisjon välja valinud projektitaotlused, mille hinnanguline toetussumma on kokku ligikaudu 148 miljonit eurot ja EIP pakutav hinnanguline laenusumma ligikaudu 863 miljonit eurot. Allkirjastatud on neli toetuslepingut ja neid projekte on hakatud ellu viima.

[30] Qlik Sense (europa.eu).